



SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010.

Tālrunis: 67830735, 67210274. E-pasts: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2025. gada 7. martā

Satversmes tiesas 2. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētāja Anita Rodiņa, tiesneši Veronika Krūmiņa un Mārtiņš Mits,
kolēģijas sēdē izskatījusi pieteikuma iesniedzēja [..] pieteikumu par lietas ierosināšanu (ieteikums Nr. 32/2025),

konstatēja:

1. No pieteikuma secināms, ka pieteikuma iesniedzējs lūdz Satversmes tiesu atzīt Ministru kabineta 2005. gada 25. oktobra noteikumu Nr. 803 “Noteikumi par zāļu cenu veidošanas principiem” (turpmāk – Noteikumi Nr. 803) 17.⁵ un 17.⁶ punktu (turpmāk – apstrīdētās normas) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 111. pantam un spēkā neesošu no spēkā stāšanās brīža.

2. Noteikumu Nr. 803 17.⁵ un 17.⁶ punkts nosaka:

“17.⁵ Papildus zāļu cenai aptieka iekasē maksu par farmaceita pakalpojumu, pirmreizēji atprečojot recepti un izsniedzot zāles:

17.⁵1. 1,50 *euro*;

17.⁵2. 2,50 *euro*, ja aptieka (aptiekas filiāle) ir vienīgā aptieka (aptiekas filiāle) konkrētajā apdzīvotajā vietā.

17.⁶ No šo noteikumu 17.⁵1. un 17.⁵2. apakšpunktā minētās maksas par farmaceita pakalpojumu 0,75 *euro* apmērā sedz zāļu pircējs, savukārt atlikušo

summu aptiekai sedz Nacionālais veselības dienests no valsts budžeta līdzekļiem.”

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai ir pamats lietas ierosināšanai, kolēģija vērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;

5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības nav mainījies salīdzinājumā ar iepriekš sniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 3. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par Ministru kabineta noteikumu normu atbilstību Latvijas Republikas Satversmei. Pieteikumā ir apstrīdēta Noteikumu Nr. 803 normu atbilstība Latvijas Republikas Satversmei. Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktam persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt Latvijas Republikas Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā. Līdz ar to pieteikuma iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likumā noteiktās prasības.

6. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmo daļu konstitucionālo sūdzību var iesniegt ikviens persona, kura uzskata, ka viņai Satversmē ietvertās pamattiesības aizskar tiesību norma, kas neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai. Savukārt atbilstoši šā panta sestās daļas 1. punktam pieteikuma iesniedzējam pamattiesību aizskārums jāpamato.

Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka apstrīdētajās normās paredzētā maksa par farmaceita pakalpojumu rada finansiālus šķēršļus zāļu iegādei, tā mazina zāļu pieejamību un ierobežo arī ārstēšanās iespējas. Tādējādi tās aizskar viņa un citu personu tiesības uz pieejamu veselības aprūpi. Pieteikuma iesniedzējs vispārīgi norāda, ka viņš lieto recepšu zāles. Tāpat pieteikumā pausts, ka apstrīdētās normas būtiski apgrūtina pieeju zālēm sociāli mazāk aizsargātām personu

grupām un personas, kurām regulāri nepieciešamas recepšu zāles, saskaras ar ievērojamu finansiālu slogu.

Nemot vērā, ka konstitucionālā sūdzība ir individuāls tiesību aizsardzības līdzeklis, pieteikuma iesniedzējam jāpamato ar faktiem, ka apstrīdētā norma ir tikusi piemērota un radījusi viņam nelabvēlīgas sekas, kā arī konkrēti jānorāda pamattiesību aizskāruma brīdis. Apstāklis, ka apstrīdētās normas ir stājušās spēkā un iespējams būs attiecināmas uz pieteikuma iesniedzēju brīdī, kad viņam būs nepieciešams iegādāties recepšu zāles, konkrētajā gadījumā nav pietiekams pamattiesību aizskāruma konstatēšanai.

Līdz ar to pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmās daļas un sestās daļas 1. punkta prasībām.

7. Papildus kolēģija vērš pieteikuma iesniedzēja uzmanību uz to, ka konstitucionālajai sūdzībai jāatbilst arī citām Satversmes tiesas likuma 18.–19.² pantā noteiktajām prasībām.

Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkts nosaka pienākumu pieteikumā norādīt juridisko pamatojumu. Juridiskais pamatojums nozīmē sniegt argumentus, pamatojot to, kāpēc apstrīdētās normas neatbilst pieteikumā norādītajai augstāka juridiskā spēka tiesību normai.

Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka apstrīdētās normas neatbilst Latvijas Republikas Satversmes 111. pantam, jo tās nesamērīgi ierobežo pieeju zālēm.

Latvijas Republikas Satversmes 111. pantā ir ietverts valsts pienākums ievērot, aizsargāt un nodrošināt personas tiesības uz veselību (sk. *Satversmes tiesas 2008. gada 29. septembra sprieduma lietā Nr. 2008-37-03 12.1.2. punktu*). Satversmes tiesa ir atzinusi, ka Latvijas Republikas Satversmes 111. pants paredz valsts pienākumu nodrošināt zāļu pieejamību, kas ietver arī pienākumu rūpēties, lai zāles būtu finansiāli pieejamas. Vērtējot, vai valsts ir izpildījusi pozitīvos pienākumus, kas tai izriet no Latvijas Republikas Satversmes 111. panta, Satversmes tiesa pārbauda, vai: 1) likumdevējs veicis pasākumus, lai nodrošinātu tiesību īstenošanu; 2) šie pasākumi veikti pienācīgi, proti, vai personām ir nodrošināta iespēja īstenot savas tiesības vismaz minimālā apmērā; 3) ir ievēroti vispārējie tiesību principi (sal.: *Satversmes tiesas 2013. gada 9. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2012-14-03 12. un 13. punkts*).

Pieteikumā ietvertas atsauces uz Sabiedrības veselības pamatnostādņēm 2021.–2027. gadam, kā arī pausts pieteikuma iesniedzēja viedoklis par to, ka maksa par farmaceita pakalpojumu rada finansiālus šķēršļus zāļu iegādei. Tomēr

pieteikumā nav sniegts juridisks pamatojums, kādēļ valsts, paredzot farmaceita pakalpojuma maksu un nosakot pircējam pienākumu segt 0,75 euro no tās, nav izpildījusi Latvijas Republikas Satversmes 111. pantā ietverto pienākumu nodrošināt zāļu pieejamību. Proti, pieteikuma iesniedzējs nav sniedzis juridiskus argumentus, kas pamatotu, ka šāda pienākuma noteikšana pati par sevi novestu pie valsts pienākuma – nodrošināt zāļu pieejamību – neizpildes.

Pieteikumā vispārīgi argumentēts, ka apstrīdētās normas neatbilst samērīguma principam. Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka apstrīdētajām normām nav leģitīma mērķa un maksa par farmaceita pakalpojumu neuzlabo veselības aprūpes pieejamību. Tomēr noteikumu projekta anotācijā norādīts, ka maksa par farmaceita pakalpojumu ieviesta, lai veicinātu farmaceitiskās aprūpes attīstību un sekmētu aptieku darbību un konkurētspēju (sk. *Tiesību akta projekta Nr. 24-TA-1200 “Grozījumi Ministru kabineta 2005. gada 25. oktobra noteikumos Nr. 803 “Noteikumi par zāļu cenu veidošanas principiem”” anotāciju. Pieejama: tapportal.mk.gov.lv*). Pieteikumā nav sniegti juridiski argumenti, kādēļ minētie mērķi neatbilst nevienam Latvijas Republikas Satversmes 116. pantā minētajam leģitīmajam mērķim un kādēļ apstrīdētās normas nebūtu piemērotas attiecīgā leģitīmā mērķa sasniegšanai.

Pieteikuma iesniedzējs arī norādījis, ka alternatīvs līdzeklis būtu valsts kompensācijas modelis. Tomēr Satversmes tiesas judikatūrā atzīts, ka saudzējošāks līdzeklis ir nevis jebkurš cits, bet tikai tāds līdzeklis, ar kuru var sasniegt leģitīmo mērķi vismaz tādā pašā kvalitātē (sk. *Satversmes tiesas 2024. gada 15. februāra sprieduma lietā Nr. 2023-04-0106 20. punktu*). Par saudzējošāku līdzekli nevar tikt uzskatīts arī līdzeklis, kas no valsts prasa nesamērīgu ieguldījumu (sk. *Satversmes tiesas 2023. gada 9. februāra sprieduma lietā Nr. 2020-33-01 33.2. punktu*). Pieteikumā nav sniegti argumenti, kādēļ valsts kompensācijas modelis sasniegtu leģitīmo mērķi vismaz tādā pašā kvalitātē un neprasītu no valsts nesamērīgu ieguldījumu.

Pieteikumā vispārīgi norādīts, ka sabiedrības ieguvums ir mazāks par zāļu pircējam nodarīto kaitējumu. Apstrīdētās normas nenodrošinot mehānismu, kas kompensētu maksu par farmaceita pakalpojumu mazāk aizsargātām personu grupām. Tomēr pieteikumā nav sniegti juridiski argumenti, kāpēc labums, ko no apstrīdētajām normām gūst sabiedrība kopumā, nav lielāks par nelabvēlīgajām sekām, kas rodas zāļu pircējam. Turklāt apstrīdētās normas paredz, ka maksa par farmaceita pakalpojumu tiek iekasēta pirmreizēji atprečojot recepti un zāļu pircējs to sedz 0,75 euro apmērā, savukārt atlikušo summu sedz no valsts

budžeta līdzekļiem. Noteikumu Nr. 803 17.⁷ punktā paredzēti gadījumi, kad maksu par farmaceita pakalpojumu pilnībā sedz no valsts budžeta līdzekļiem. Pieteikumā nav sniegts pamatojums, kādēļ Noteikumos Nr. 803 paredzētais apmērs un gadījumi, kad maksu par farmaceita pakalpojumu sedz no valsts budžeta līdzekļiem, nenodrošina zāļu pieejamību.

Tāpat konstitucionālajā sūdzībā jāpamato, ka ir izmantoti vispārējie tiesību aizsardzības līdzekļi vai arī tādu nav, kā arī tai jābūt iesniegtai likumā noteiktajā termiņā.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu, Satversmes tiesas 2. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc [..] pieteikuma (pieteikums Nr. 32/2025).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētāja

Anita Rodiņa